

X 317733

Magyarország madáratlasza

Bird Atlas of Hungary

A kötet szerkesztői:

Szép Tibor, Csörgő Tibor, Halmos Gergő, Lovászi Péter,
Nagy Károly, Schmidt András

Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Budapest, 2021

Szerzők:

Bagyura János, Balla Dániel, Bank László, dr. Bankovics Attila, Bérces János, Béres István, Czirák Zoltán[†], Cser Szilárd, dr. Csörgő Tibor, Dudás Miklós, dr. Faragó Sándor, dr. Fehérvári Péter, Firmánszky Gábor, Gál Szabolcs, Gallai Zsófia, Gerard Gorman, dr. Gyurácz József, dr. Hadarics Tibor, dr. Halmos Gergő, dr. Hámos Dániel, Haraszthy László, Horváth Éva, dr. Horváth Márton, Horváth Zoltán, Kalocsa Béla, Kiss Ádám, dr. Kiss Orsolya, dr. Klein Ákos, Kókay Bence, Komlós Mariann, Kotymán László, Kovács Attila, dr. Kovács Gyula, Kubista Nóra, dr. Lengyel Szabolcs, Lovászi Péter, Marik Pál, Mátics Erika, dr. Mátics Róbert, dr. Nagy Gergő Gábor, Nagy Károly, Nyúl Mihály, dr. Ónodi Gábor, dr. Palatitz Péter, Papp Gábor, dr. Pigniczki Csaba, Pongrácz Ádám, Prommer Mátyás, Schmidt András, Solt Szabolcs, Steiner Attila, dr. Szép Tibor, Szinai Péter, Szitta Tamás, dr. Tamás Enikő Anna, Tar János, dr. Tokody Béla, Tóth Imre, dr. Tóth László, Turny Zoltán, dr. Végvári Zsolt

Szakmai lektorok:

Czirák Zoltán[†], dr. Csörgő Tibor, Fejes Éva, Gál Szabolcs, dr. Gyurácz József, dr. Hadarics Tibor, dr. Kiss Orsolya, dr. Kóta András, dr. Kovács Gyula, Lovászi Péter, dr. Nagy Gergő Gábor, dr. Nagy Jenő, Nagy Tamás, Pellingner Attila, dr. Pigniczki Csaba, dr. Purger Jenő, Schmidt András, dr. Szép Tibor, dr. Tokody Béla, dr. Török János, dr. Végvári Zsolt

Szöveggondozás: dr. Csörgő Tibor, Lovászi Péter

Angol összefoglalók: Lovászi Péter, Gerard Gorman (Strigiformes, Piciformes), dr. Tokody Béla (Gruiformes, Podicipediformes, Scolopacidae, Gaviiformes, Suliiformes)

Angol nyelvi lektor: dr. Sós-Koroknai Viktória (bevezető fejezetek), EuroLingua Fordítóiroda (fajleírások összefoglalói)

Grafikák és borító: Kókay Szabolcs

Grafikonok, térképek: dr. Halmos Gergő, Nagy Károly, dr. Szép Tibor

Modellszámítások: dr. Szép Tibor

Adatfeldolgozás: Görögh Zoltán

Kötet tartalmi és arculati terv: Czirák Zoltán[†], dr. Kemencei Zita, dr. Nagy Gergő Gábor, Szélpál Ágnes, Szőke Alexandra

Tördelés, nyomdai munkálatok: Pauker-Holding Kft.

Felelős vezető: Vértess Gábor ügyvezető igazgató

Kiadja: Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Felelős kiadó: Balczó Bertalan (AM), dr. Halmos Gergő (MME)

Készült a KEHOP-4.3.0.-VEKOP-15-2016-00001. számú, „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” című projekt keretében.

A kötet kiadását támogatta a Pauker-Holding Kft.

Készült 1500 példányban.

ISBN: 978-615-5673-67-2

Minden jog fenntartva

© Agrárminisztérium

© Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

© Szerzők

© Illusztrációk készítői

Ajánlott hivatkozás: Szép T., Csörgő T., Halmos G., Lovászi P., Nagy K. & Schmidt A. (szerk.) 2021. Magyarország madáratlasza. – Agrárminisztérium, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest

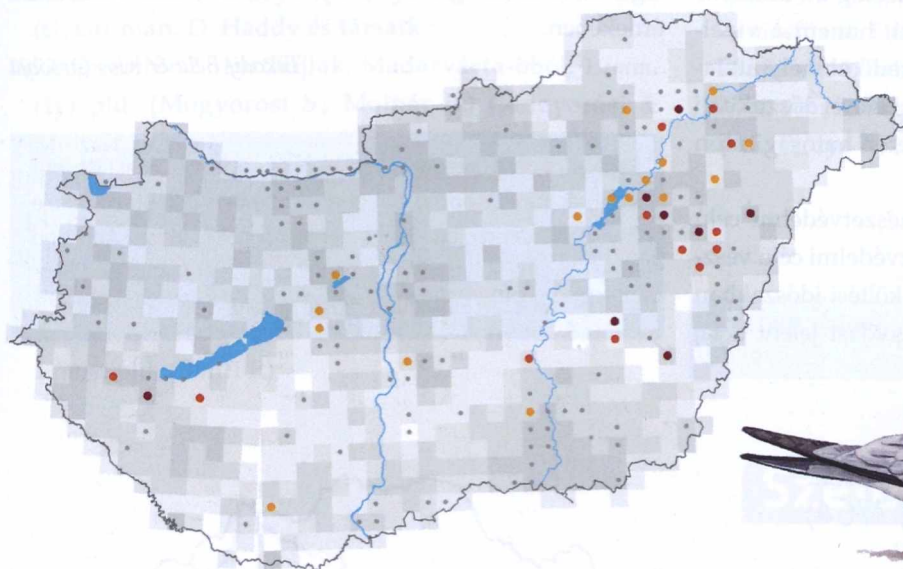
Tartalomjegyzék

A szerkesztők előszava	7
Előzmények	10
Az adatgyűjtés módszerei	11
A Madáratlasz Program (MAP)	11
A Mindennapi Madaraink Monitoringja program (MMM)	15
Madártani felmérések a KEHOP-projekt keretében	17
Egyéb adatgyűjtések	18
Az adatgyűjtés szervezése	18
Az adatok kezelése és ellenőrzése	19
A felmérés területi lefedettsége	19
A modellezett térképek készítése	20
Alkalmazott modellezési módszer a térképek készítése során	20
A modellezés során alkalmazott, a megfigyelés körülményeivel kapcsolatos változók	22
A fajok előfordulási valószínűségének térképe	25
A fajok relatív egyedsűrűség térképe	27
Fajok állományváltozási indexének (trendindex) térképe	31
Az állomány nagyság becslése	34
Az állományváltozások vizsgálata	36
Fajok állományváltozása, trendje	36
Biodiverzitásindikátor-indexek és változásuk vizsgálata	37
A biodiverzitásindikátor-értékek számítása és elemzése	37
Fajok időbeli előfordulásának vizsgálata	38
Természetvédelmi információk	39
A madárfauna főbb jellemzői Magyarországon	43
A fajokat ismertető fejezetek szerkezete	44
A könyvben követett rendszer- és nevezéktan	44
Ritka madárfajok előfordulása	45
A fajokat leíró fejezetek tartalma	46
Summary	50
Magyarország madárfajainak bemutatása	59
A madárfajok fontosabb adatainak összefoglaló táblázata	727
Köszönetnyilvánítás	743
Irodalomjegyzék	751
Névmutató	789

Kormos szerkő

Chlidonias niger (LINNAEUS, 1758)

Black Tern

270 000 – 583 000 pár
LC

74 500 – 154 000 pár
? LC

fészkelő
fokozottan védett (250 000 Ft)
25 – 40 pár
≈

Elterjedés, alfajok

A holarktikus faunatípusba tartozó politipikus faj, két alfajjal. A törzsalak Skandináviától a mediterrán régióig és Közép-Ázsiáig (Bajkál-tó), a *Ch. n. surinamensis* Észak-Amerikában fészkel. Elsősorban a hínárnövényzettel fedett, sekély vizeket kedveli (del Hoyo *et al.* 2020). Az elmúlt két évtizedben nyugat-, dél- és közép-európai, szórvány állományai többnyire megszűntek (Keller *et al.* 2020).

Hosszú távú vonuló. Az európai állomány Ny- és D-Afrika között, míg kisebb része a Nílus-völgyében telel (del Hoyo *et al.* 2020).

Hazai elterjedés

Kisszámú, ingadozó állomány nagyságú, telepesen fészkelő madárfaj, elsősorban az Alföldön. A Hortobágyon nagyobb számban is költött a megfelelő vízborítású években (Kovács *et al.* 2004). A Tisza-tavon, a Kis-Sárréten és a Nagy-Sárréten gyakoribb, a Dunántúlon, főleg a Kis-Balatonon ritka költőfaj.

Időbeli előfordulás

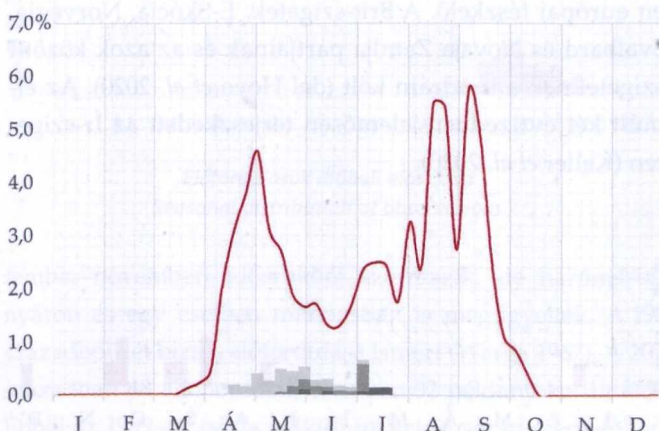
A tavaszi vonulás március végén indul, április vége és május eleje körül tetőzik. Az őszi vonulás augusztusban és szeptemberben zajlik, de szórványosan október közepéig, kivételesen decemberig megfigyelhető (Csörgő *et al.* 2009b). A költő madarak tojásrakása május közepe és június első harmadának vége közé esik (Haraszthy 2019a).

A hazai fészkelőállomány nagysága

Állományát az 1990-es években 500–600 (Magyar *et al.* 1998), 2003–2007 között 400–1300 (Hadarics & Zalai 2008), 2008–2012 között 100–00 (MME 2020), 2015–2017 között 25–40 párra becsülték. Állomány nagyságát erősen befolyásolják az aktuális év felszíni vízborításai viszonyai, ezzel a költésre alkalmas élőhelyek mennyisége.

Az állományváltozás trendje

A világalállomány trendje csökkenő (BirdLife International 2020). A hazai állomány a mindenkor csapadékmennyiség következtében kialakuló vizes élőhelyektől függően erősen ingadozó (MME 2020).

Észlelési és fészkelési valószínűség
Observation probability and breeding evidence

Természetvédelem

A faj számára a legnagyobb veszélyt a vizes élőhelyek megfogyatkozása jelenti. Ez nem kizárólag az aszályos időszakban történő kiszáradást jelenti, hanem a vízelvezetésből és a helytelen kezelésből eredő élőhely-átalakulást is. Veszélyeztető tényező a fészkelési időszakban végzett hínárkaszás. Ezt szükség esetén hatósági úton korlátozni kell (Haraszthy 2014a).

A vizes élőhelyek megtartása, természetvédelmi célú árasztások létrehozása (például az árvízvédelmi célú vésztározásra kijelölt pusztákon), valamint költési időszakban a vízszint optimális szabályozása megoldást jelent a faj

költőállományának stabilizálására. A vizek elvezetésének tilalma sikeresen megtarthatja a kialakult kolóniákat (Haraszthy 2014a). Az élőhelyek megfelelő kezelése, elsősorban legeltetése szükséges a növényzet záródásának elkerülése érdekében.

Tokody Béla & Kiss Orsolya

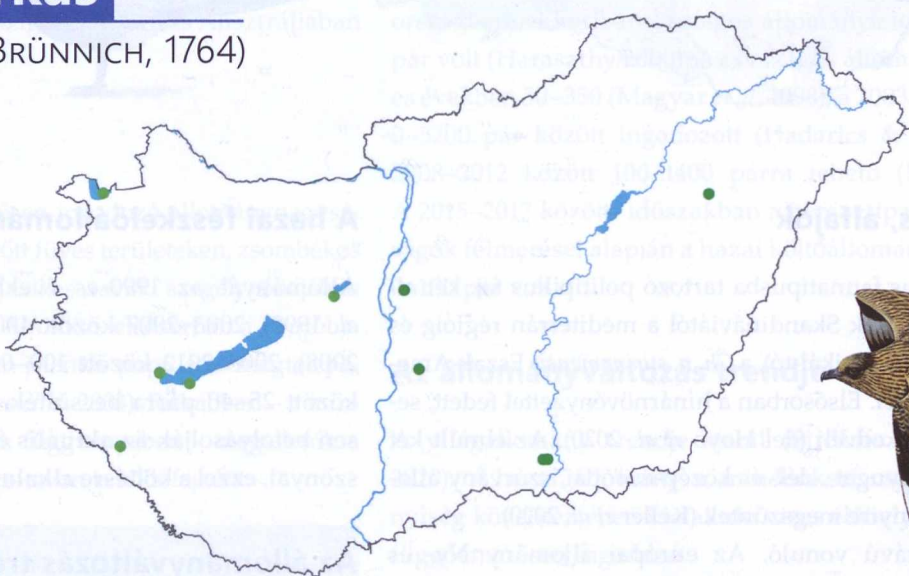
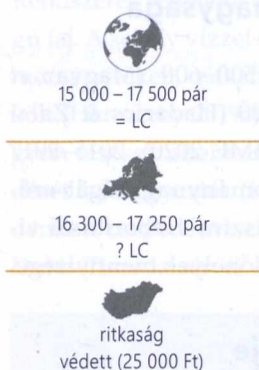
Regular colonial breeder in marshland areas in the Great Plan, primarily at the Hortobágy, but in small numbers also breeds in the Transdanubian region. Spring migration peaks in late April and early May, the autumn migration takes place in August and September, but a few individuals can be observed till mid-October.

Nagy halfarkas

Stercorarius skua (BRÜNNICH, 1764)

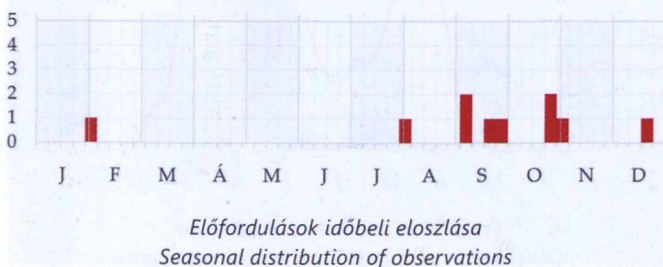
Great Skua

Hazai elterjedés

Elterjedés, alfajok

Az arktikus faunatípusba tartozó monotipikus faj. Az Atlanti-óceán északi medencéjében elterjedt, alapvetően európai fészkelő. A Brit-szigetek, É-Skócia, Norvégia, Svalbard és Novaja Zemlja partjainak és az azok közötti szigeteknek a tundráin költ (del Hoyo *et al.* 2020). Az elmúlt két évtizedben jelentősen terjeszkedett az Ír-szigeten (Keller *et al.* 2020).

Az észak-atlanti térségben, túlnyomórészt az Ibériai-félsziget és ÉNy-Afrika partjain, kisebb számban Új-Fundland előtt telel. Kóborló példányokat megfigyeltek a Zöld-foki-szigetektől délre és Brazíliában is. A Földközi-tenger nyugati medencéjébe is eljutnak vonuló, telelő példányai, a kontinens belsejében azonban ritka (del Hoyo *et al.* 2020).

Hazai előfordulás

Rendkívül ritka kóborló. Kilenc előfordulása ismert:

1963. szeptember 29., Miklósfa, Miklósfa-halastavak, 1 imm. (1y) ♀ pld. (Borbély J.) (Pátkai 1966), a bizonyítópéldány a Magyar Madártani Intézet gyűjteményébe került;

1988. augusztus 7–30., Fenékpusztá és Balatonfenyves, Balaton, 1 imm. (2y) pld. (Palkó S. és társai), az Izlandon gyűűzőtt bizonyítópéldány megsemmisült;